

Слижук Олеся, Дев'ятко Наталія. Стратегії читання й інтерпретації фантастичної літератури в 5-6 класах нової української школи. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції* (Івано-Франківськ, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 19-20 травня 2022 р.) / Упор. Т. Качак. Івано-Франківськ, 2022. С. 135-138.

Слижук Олеся,

*к. пед. н., доцент кафедри української літератури
Запорізького національного університету, Україна*

Slyzhuk Olesia,

*Candidate of Pedagogy Sciences, Associate Professor in the Department of
Ukrainian Literature Zaporizhzhia National University, Ukraine*

Дев'ятко Наталія,

здобувач освіти Запорізького національного університету, Україна

Deviatko Natalia,

higher education applicant Zaporizhzhia National University, Ukraine

СТРАТЕГІЇ ЧИТАННЯ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ФАНТАСТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 5-6 КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

STRATEGIES OF READING AND INTERPRETATION OF FANTASTIC LITERATURE IN 5-6 CLASSES OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Annotation

The article considers the system of working with the text of fantastic works in literature lessons during the adaptation cycle of the modern school. It is proved that the combination of cognitive and communicative approaches to reading and interpretation of works is the most effective.

Keywords

Student-reader, fiction, reading strategies, interpretation, adaptation cycle.

Художні твори з фантастичними елементами багатогранно представлені у модельних навчальних програмах для 5-6 класів з української літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих курсів. Вони займають важливе місце в шкільній літературній освіті: сприяють формуванню понять про реальне і фантастичне в художніх творах, розвивають уяву й творчі здібності учнів, впливають на їхні світоглядні орієнтири. Дослідженню стратегій сприйняття літературних творів присвячені наукові праці Н. Грицак, О. Ісаєвої, Т. Качак, О. Орлової, Т. Яценко та ін.

Мета статті – описати застосування сучасних стратегій роботи з текстом фантастичних творів під час адаптаційного циклу загальної середньої освіти.

Аналізуючи значення сучасних фантастичних творів у формуванні світогляду дітей та підлітків, А. Гребенюк приходять до висновку, що «виховання з допомогою застосування фантастики гордості за свою країну, спонукання до всебічного розвитку, активного пізнання світу і необхідності цей світ захищати, є дуже актуальним. Фантастика в доступній формі зображає світ, виділяючи окремі його аспекти, підносить їх у цікавій оповіді, даючи ідеали і приклади для наслідування, стереотипи – значною мірою формує світогляд. Особливо це стосується сучасної фантастики, необмеженої в засобах і видовищності» [1, с. 9]. Отже, виправданим є введення до шкільних курсів літератури для текстуального вивчення літературних творів з фантастичними елементами. Водночас вони вимагають ретельної підготовки вчителя до уроків, продумування стратегій читання й інтерпретації учнями, які ґрунтуються на врахуванні їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Тоді як дорослі читачі вже мають читацький досвід та вищий рівень читацької грамотності, учні потребують мудрого керівництва вчителя, яке допоможе зрозуміти авторські інтенції. Особливо це стосується фантастичних творів, у яких створений автором світ значно відрізняється від навколишньої дійсності, а підлітки 5-6 класів сприймають літературні твори найвно-реалістично. Прогалину в цьому сприйнятті можна подолати, використовуючи новітні стратегії читання. Як зазначає О. Ісаєва: «Важливо навчити школярів помічати сигнали, які посилає твір читачеві, розкодовувати ті внутрішні «гачки», якими «чіпляє» текст того, хто його сприймає. Так, первинна інтерпретація твору починається вже з осмислення його назви, розмірковувань над передмовою чи зверненням до читачів, якщо вони є, розглядання обкладинки книжки, ілюстрацій» [3, с. 27].

Плануючи ознайомлення школярів з новим для них літературним твором, варто орієнтуватися на синтез двох підходів:

- комунікативного (взаємодія автора й читача);
- когнітивного (сприймання, обмірковування й інтерпретація інформації).

Плануючи стратегії сприйняття й інтерпретації літературних творів, слід враховувати також особистий досвід учнів-читачів, адже на думку В. Ізера: «читач часто відчуває себе втягнутим у хід подій, які в момент читання здаються для нього реальними, навіть якщо насправді дуже далекі від його власної дійсності. факт, що цілком різні читачі по-різному піддаються впливові

"дійсності" окремого тексту, достатньо наочний приклад того як літературний текст трансформує читання у творчий процес, що далекий від простої перцепції написаного. Літературний текст активує наші власні здібності, надаючи нам змогу відтворювати світ, представлений у тексті. Продуктом цієї творчої активності є те, що можна було б назвати дійсним виміром тексту. Цей дійсний вимір не є самим текстом, ні не є уявою читача, він надходить разом із текстом і уявою» [3, с. 350]. Отже, орієнтація на розвиток уяви й фантазії учнів є неодмінною складовою стратегій роботи з текстом фантастичних творів.

Як свідчать дослідження сучасних учених, існує пряма залежність між тим, чи знає людина стратегії запам'ятовування інформації, і читацькою грамотністю. Так, ще у 2009 році PISA визначила найбільш ефективні способи запам'ятовувати прочитане, зокрема:

- обговорювати прочитану інформацію з іншими;
- підкреслювати важливі частини тексту під час читання;
- узагальнювати текст своїми словами.

Отже, на різних етапах вивчення фантастичних творів у 5-6 класах, з метою поглиблення поняття про їх специфіку, найбільш ефективним є поєднання стратегій критичного читання, інтенсивного читання та стратегії запитань. Це дозволить оцінити ідейний зміст та структурні елементи (поєднання реального й фантастичного) під час їх первісного читання й інтерпретації.

Список використаних джерел

1. Гребенюк А. Значення сучасних фантастичних творів у формуванні світогляду дітей та підлітків. *Педагогічний пошук*. 2016. № 1. С. 7–9.
2. Ізер В. Процес читання, феноменологічне наближення. *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* : Вид. 2-ге, допов. / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2001. С. 349–366.
3. Ісаєва О. Формування читача-інтерпретатора у сучасній українській школі. *Дивослово*. 2016. № 2. С. 25–27.
4. Качак Т. Б. Інтерпретаційні аспекти художніх текстів для дітей. *Літературний процес : методологія, імена, тенденції* : зб. наук. праць (філолог. науки) : № 4 / редкол.: Бондарева О., Борисенко К., Буніятова І. та ін. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 62–65.

References

1. Grebenyuk, A. (2016). The value of modern fiction in shaping the worldview of children and adolescents. *Pedagogical search*. 1, 7–9. (in Ukrainian).
2. Iser, V. (2001). The process of reading, phenomenological approximation.

Word. Sign. Discourse. Anthology of world literary and critical thought of the twentieth century. : Kind. 2nd, ext. / for ed. M. Zubrytska. Lviv : Litopys. 349–366. (in Ukrainian).

3. Isaeva, O. (2016) Formation of the reader-interpreter in the modern Ukrainian school. *Dyvoslovo*. 2. 25–27. (in Ukrainian).

4. Kachak, T. B. (2012). Interpretive aspects of literary texts for children. *Literary process: methodology, names, trends: coll. Science. works (philological sciences)*: 4 / editors: Bondareva O., Borisenko K., Bunyatova I. and others. Kyiv: Kyiv. Univ. B. Hrinchenko, 62–65. (in Ukrainian).